

سفرنامه حج ۸۹

نوشته

محمد علی اخوان

سرشناسه	اخوان، محمدعلی، ۱۳۱۳--
عنوان و نام پدیدآور	سفرنامه حج ۸۹ / نوشته محمدعلی اخوان
مشخصات نشر	تهران: اخوان خراسانی، ۱۳۹۱.
شابک	978-600-92526-6-4
وضعیت فهرست نویسی	آری
موضوع	اخوان، محمدعلی، ۱۳۱۳--
موضوع	حج -- خاطرات
موضوع	سفرنامه‌ها
رده بندی کنگره	BP۱۸۸/۸/۲۱۳ ۱۳۹۱
رده بندی دیسی	۲۹۷/۳۵۷
شماره کتبی ملی	۲۹۸۱۸۶۳

انتشارات اخوان خراسانی

نام کتاب: سفرنامه حج ۸۹

نویسنده: محمد علی اخوان

ویراستار: مهینا اخوان

صفحه آرا: بنیامین غفاری

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۲

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: دانش

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۲۶-۶-۴

آدرس: جنت آباد شمالی، کورش شرقی، شهید محمدی، پلاک ۱۵.

تلفکس: ۴۴۲۴۶۰۸۹ همراه: ۰۹۳۵۲۵۲۵۴۸۰

«کلیه حقوق متعلق به ناشر می باشد»

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۴	بخش اول: مقدمات سفر
۲۸	بخش دوم: آغاز سفر
۳۸	بخش سوم: شهر مکه
۸۹	بخش چهارم: مدینه النبی
۱۰۶	بخش پنجم: بازگشت به ایران
۱۱۳	خاتمه

تقدیم به

دخترم مهتا
به پاس همکاریش

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ. فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهََ عَنِ الْعَالَمِينَ. ال عمران - آیات ۹۶ و ۹۷.

به درستی اولین خانه ای که در روی زمین برای مردم ساخته شده خانه ای است که در سرزمین بکه (مکه) قرار دارد. این خانه پر از یمن و برکت و وسیله هدایت جهانیان است. در این خانه نشانه های روشنی از جمله قرارگاه حضرت ابراهیم واقع است. هر کس وارد آن شود از هر گردی در امان است.

هر کس که توانایی رفتن به آنجا را داشته باشد بر او واجب است که به زیارت آن برود و کسی که از این امر سر باز زند به زیان خود قدم بر داشته است، زیرا خداوند از اعمال جهانیان بی نیاز است.

همه می دانیم که بنی آدم از اولین روزی که بر روی زمین ساکن شد هیچ خانه و کاشانه ای نداشته است. بشر زندگی اولیه خود را به صورت سیار و در حال کوچ و متفرق بر روی زمین می گذرانده است. آنان برای سکونت خود جایی بهتر از غارها سراغ نداشته اند و نیز برای تهیه غذا به شکار حیوانات و پرندگان می پرداخته و از گیاهان استفاده می کرده اند. آنها پس از آنکه روش استفاده از زمین و کشت گیاهان را یاد گرفتند، شروع به کشاورزی کردند. همین امر سبب شد که زندگی شان از کوچ گرایی به یکجا نشینی تبدیل شده و در پی آن مجبور به انتخاب محل سکونت و خانه ای دائمی برای خود گردند.

این تحولات طی گذشت سالیان دراز، ضمن تغییرات گوناگونی انجام شده و روز به روز گسترش می یافته است. باستان شناسان، کاوشگران و پژوهشگران

در این موارد، تحقیقات فراوانی انجام داده و کتاب های زیادی نوشته اند که شرح و تفصیل آن در جای خود آمده است.

اولین باری که بشر برای خود خانه ای ساخت و دوره یکجا نشینی را آغاز نمود، کی و کجا بود؟ هر کاوشگری، به استناد مدارک و سنگواره های به دست آمده از زیر زمین، اکتشاف خود را بر اساس احتمالات بیان نموده و هیچ کس به یقین نتوانسته است اصل صد در صد مسلمی را بیان کند و بگوید: این است و جز این نیست.

دلیل آن هم این است که در طی قرون متمادی کشف های دیگری شده که با کشفیات پیشین میبایست داشته است. دانش بشر از روی واقعیات و محسوساتی به دست می آید که در طی مسیر زندگی مقابل او قرار می گیرند که خود آن واقعیت ها نیز پیوسته در حال تغییراند. بنابراین دانش انسان ثابت نیست و به استناد آن نمی توان حکم کلی صادر کند؛ اما علم خداوند که بر خلاف علم بشر قدیم، ازلی و ابدی است و هم گذشته را شامل می شود و هم آینده را، در هر موردی به طور قطع و بدون شک و تردید حکم کلی و قطعی صادر کرده و می گوید: این است و جز این نیست.

خداوند در این آیه شریفه می فرماید:

"به درستی که اولین خانه ای که برای کل افراد بشر، در روی زمین ساخته شده خانه ای است که در بکه (مکه) قرار دارد."

از این آیه چندین نکته را می توان دریافت کرد که اولاً این موضوع قطعی است و از روی احتمالات نمی باشد. دوماً اولین خانه بشر است و پیش از آن خانه ای با این مشخصات وجود نداشته است. سوماً ساخته دست انسان بوده و مانند غارها به طور طبیعی شکل نگرفته است. چهارماً برای همه افراد بشر ساخته شده است (لِّلنَّاسِ) (سَوَاءٌ أَلْعَاكِفُ وَالْبَادِ) (الحج - آیه ۲۵)

پنجماً در محل مشخصی قرار دارد و دارای نشانه های درستی است (الْبَيْتِ الْحَرَامِ - الْبَيْتِ الْعَتِيقِ)

ششماً با یمن و پاک و پاکیزه است.

و در آخر، این خانه وسیله هدایت برای صاحبان آن یعنی کل افراد بشر است که می‌توانند به وسیله آن راه صحیح در زندگی اجتماعی خود را پیدا کنند، زیرا در آنجا نشانه‌هایی برای بشر وجود دارد که با استفاده از راهنمایی آنها، راه ستگاری را خواهند پیمود و به بیراهه نخواهند رفت؛ از جمله نشانه‌های آن می‌توان مقام و محل استقرار راهنمای کل بشر یکجا نشین و معمار مشهور خانه، یعنی حضرت ابراهیم (ع) را نام برد.

ابراهیم خلیل (ع) در آن سرزمین که وادی خشک و بدون آبادانی بود به همراه خانواده خود مستقر گردید و آنجا را آباد کرد و ضمن اتفاق های گوناگون بر مشکلات پیش رو فائق آمد و خطاب به خداوند گفت:

"رَبَّنَا آتِنَا اسْكَنْتُ مِنْ كَرَمَتِكَ بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ. رَبَّنَا لِتَقِيمُوا الصَّلَاةَ، فَأَجْعَلْ أَفْنَدَةً بَيْنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَ ارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ." (سوره ابراهیم - آیه ۲۷)

یعنی "پروردگارا، من اهل و عیال خود را در وادی بی آب و علف، در اطراف خانه مقدس تو ساکن گردانیدم تا نماز بگزارد. پس دل های مردمان را به سوی آن متمایل گردان تا به سمتش بیایند و از نعمت های خود در آنجا نصیبشان گردان. امید است که سپاسگزار باشند." در جای دیگر می‌فرماید:

"وَ اَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَّ عَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ." (الحج - آیه ۲۷)

یعنی "ای ابراهیم در میان مردم بانگ بر آور تا آنان با پای پیاده و سواره از هر گوشه‌ای از دنیا به سوی تو آیند."

در مورد بنای خانه کعبه در اسناد تاریخی آمده است که ابتدا آن را ملائکه ساخته‌اند و نیز گفته شده که آن را آدم بنا کرد و همچنین در روایتی دیگر آمده است که خداوند پیش از آفرینش کره زمین خانه کعبه را ساخته و سپس باقی قسمت های خشک کره زمین را از زیر کعبه بیرون آورده (دَحَوُ الارض - ۲۵ ماه ذی القعدة) و آنجا را پایه و اساس کره زمین قرار داده است.

کلیه این امور دلالت بر این دارد که :

اولاً زندگی مادی بشر بر پایه‌ای محکم و استوار بنا نهاده شده که خانه کعبه الگوی آن است. علی‌رغم آنکه شهر مکه دارای کوه‌های سنگی - کروی یا مخروطی شکل بسیاری می‌باشد، در هیچ منبع از ادوار تاریخی مختلف دیده نشده است که در این سرزمین زلزله آمده باشد. خانه کعبه چندین بار در معرض سیل و طوفان قرار گرفته و در حال حاضر هم سیلاب‌هایی جاری می‌شود، حتی بعضی از این سیلاب‌ها نیز تا سقف خانه کعبه رسیده است، ولی از زلزله خبری نیست.

دوماً، از نظر معنوی در آنجا نشانه‌هایی وجود دارد برای هدایت بشر که هر گاه، در زندگی دچار بلا تکلیفی و بی‌هویتی شدند به آنجا پناه برند و با اجتماع افراد دیگر - از راه دور - به هویت خود برسند؛ و به عبارت دیگر خود سازی نمایند. در آنجا ارکان اربعه (یمانی، عراقی، شامی و حجرالأسود)، ملتزمه، مقام ابراهیم، حطیم و صفا و مروه و امثال آنها قرار دارند.

فلسفه و جوب حج بر دو امر عبادی و اجتماعی پی ریزی شده است:

وجه عبادی آن این است که بر هر انسانی که امکانات مالی و هزینه سفر رفت و برگشت را داشته باشد واجب است در وقت معین به آن سرزمین سفر کرده (أَلْحَجَّ أَشْهَرُ مَعْلُومَاتٍ) و با انجام مراسم عبادی و راز و نیاز با خداوند، بین خود و پروردگارش در سرزمینی که از ابتدا توسط حضرت ابراهیم (ع) (و یا به قولی دیگر توسط حضرت آدم) بنیاد نهاده شده، ارتباط برقرار کند. "وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَانَةً لِّلنَّاسِ وَ أَمَنَّاوُاْ إِتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّوً وَ وَعَدْنَا إِبْرَاهِيمَ وَ إِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَ الْعَاكِفِينَ وَ الرُّكَّعِ السُّجُودِ." (البقره - آیه ۱۲۷)

یعنی "شهر مکه و خانه کعبه از ابتدا پاک و پاکیزه و محل انبیا و اولیا و پاک نهادان بوده و اگر در دورانی بت پرستان در آنجا رژیم شرک بر پا داشته‌اند پس از مدتی بساط کفر و شرک آنان، توسط موحدین و یگانه پرستان برچیده شده است."

مزایای سرزمین وحی بسیار زیاد و ارزنده است که در این مقدمه نمی‌توان به شرح تمامی آن پرداخت. پژوهشگران و علمای اسلامی - از شیعه و سنی - در این مورد کتاب‌ها و رساله‌های بسیاری نوشته‌اند که در دسترس همگان می‌باشد.

حضرت صادق (ع) فرمود: محبوب‌ترین زمین نزد خدا "مکه" است، هیچ خاکی محبوب‌تر از خاک آن و هیچ سنگی گرامی‌تر از سنگ آن و هیچ درختی محبوب‌تر از درخت آن و هیچ کوهی محبوب‌تر از کوه‌های آن و هیچ آبی محبوب‌تر از آب آن نیست.

امام باقر (ع) فرمود: خواب در مکه مثل تلاش و فعالیت در شهرهای دیگر است، سجود در آن مثل غلظیدن شهید در خون خویش است.

پیامبر اسلام (ص) فرمود: "النظرُ اِلَى الكعبةِ عِبَادَةٌ" : نگاه به خانه کعبه عبادت است.

کعبه یادآور دو بت شکن تاریخ است. یکی حضرت ابراهیم خلیل (ع) که بانی این خانه است و دیگری حضرت علی (ع) که در فتح مکه، پای بر دوش پیامبر نهاد و بت‌های مشرکین را پایین آورد.

جای جای مکه پر است از قداست؛ سرزمین عرفات، مشعر الحرام، منا، قبور انبیا و اولیا، صفا و مروه، غارها و کوه‌ها، مساجد و ابنیه دیگر که هر کدام خاطره مبارزه و جنگ توحید با شرک و ایمان با کفر می‌باشد.

فلسفه دیگر حج، که با تأسف باید گفت امروزه کمتر به آن توجه می‌شود فلسفه اجتماعی و سیاسی آن است و آن عبارت است از اینکه مسلمین جهان، در آن سرزمین پاک دور یکدیگر جمع شوند، مشکلات و گرفتاری‌های خود را با یکدیگر در میان گذاشته و در رفع آنها با هم مشاوره نمایند. همچنین در بهبود کیفیت زندگی اجتماعی خود در مورد تغذیه، مسکن، بهداشت روان و جان و... چه درباره مسلمین و چه درباره کل مردم جهان راه چاره پیدا کنند و روش اداره زندگی اجتماعی بشر را با اجرای عدالت و استفاده از مزایای طبیعی و خدادادی به طور یکسان مشخص نمایند. زیرا:

بنی آدم اعضای یکدیگراند که در آفرینش ز یک گوهراند
 همچنین برای جلوگیری از ظلم و ستم، تراکم ثروت ها در دست افراد
 خاص و قطب های ویژه و توزیع عادلانه آن، راه چاره‌ای بیاندیشند. خداوند در
 قرآن مجید سوره مائده آیه ۹۷ می‌فرماید:

"خُذِ اللَّهُ الْكُفَّهَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ" یعنی خداوند کعبه و بیت الله
 الحرام را محل قیام و جنبش و کوشش قرار داد. "این قیام تنها اقامه نماز و دعا و
 انجام مراسم عبادی نیست. این قیام، شورش و آشوب نیست. این قیام خیزش و
 اهتمام به رتق و فتق امور مسلمین و انجام وظایف سیاسی و اجتماعی آنها است.
 دعا و راز و نیاز را در جامی دیگر هم می‌توان انجام داد. اگر در حج جنبه اجتماعی
 و سیاسی آن در نظر گرفته نشود، ازدحام میلیون ها و در آینده میلیارد ها مسلمان،
 با صرف آن همه هزینه و اتلاف وقت و رنج سفر هیچ مفهومی نخواهد داشت.

از بین میلیارد ها مسلمانی که تا به حال به این سفر مشرف شده‌اند، بسیاری
 خاطرات خود را از آن نوشته و حوادثی را که در طی سفر با آنها روبرو شده‌اند
 بازگو کرده‌اند. در دورانی که تنها وسیله سفر، چهار پایان و یا حتی پیش از آن
 با پای پیاده بوده سفرنامه هایی نوشته‌اند و در آن از سختی ها و مشکلاتی که
 بر سر راه خود داشته‌اند سخن گفته‌اند. در قدیم الایام، سفر کاروان ها به
 صورت دسته جمعی و با محافظین مسلح انجام می‌شده است و بسیاری از آنها
 مورد حمله دزدان و راهزنان قرار می‌گرفته‌اند از آن حمله بدر بزرگ اینجانب.
 بعضی از راه خشکی از طریق کشور روسیه و عراق و سپس عربستان و برخی از
 راه دریا که بسیار خطرناک و با تلفات بسیاری همراه بوده، به این سفر
 می‌رفته‌اند. راه خشکی راحت تر ولی طولانی تر بوده و حدود یکسال به درازا
 می‌انجامیده است، طوری که در آن مدت با اقوام خود در ارتباط نبوده‌اند.
 قطعاً خواهید گفت در حال حاضر که وسایل ارتباطی زیاد و راحت شده و
 فاصله بین ایران و عربستان را با هواپیما ظرف یکساعت طی می‌کنیم سفر
 آسان است و مشکلات سابق را ندارد، ولی با خواندن این سفرنامه مشاهده
 خواهید کرد که سفر در دوران پیشرفت تکنولوژی نیز مشکلات خود را دارد.

اینک به تشریح یکی از این سفرها به نام " سفرنامه حج ۸۹ " که خود
مسافر آن بوده‌ام می‌پردازیم.

www.ketab.ir

بخش اول

مقدمات سفر

در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۲ طی قبض پرداخت علی الحساب شماره ۱۷۲۴۳۲۴، بابت هزینه سفر حج تمتع نام نویسی کردم. هر سال که نوبت حجاج ایرانی می‌رسید، با التهاب فراوان در انتظار بودم که آیا نوبت ما هم خواهد رسید یا خیر؟ تا اینکه نوبت من و همسرم در سال ۱۳۸۸، یعنی پنج سال پس از نام نویسی فرا رسید. ما در کاروان آقای مبارک آبادی نام نویسی کردیم. طبق دستور سازمان حج و زیارت جمهوری اسلامی ایران، جلسات توجیهی در مسجد کئی در محدوده شمس آباد تهران برگزار می‌شد. پس از آنکه سه ماه در جلسات شرکت کردیم کاروان ما را عوض کردند و به کاروان آقای نایی در مسجدی در خیابان هدایت منتقل شدیم. هنوز جلسات ادامه داشت که موضوع بیماری آنفلوآنزای خونی در جهان و به ویژه در کشور عربستان (واقعا یا از نظر سیاسی نمی‌دانم) مطرح شد. بدین جهت، دولت کسانی را که بالای ۶۵ سال سن داشتند از تشرف به مکه منع کرد که اینجانب جز آنها بودم. اما همسرم در آن سال مشرف شد و نوبت من به سال بعد یعنی سال ۸۹ مقرر گردید. پیش خود گفتم شاید زیارت خانه دوست، قسمت من نباشد و تا سال آینده در قید حیات نباشم. تمام سال را در انتظار به سر بردم تا اینکه، در ماه جمادی الثانی ۱۴۳۱ ه.ق. مطابق با اواخر اردیبهشت سال ۱۳۸۹، سازمان حج و زیارت افراد مشمول را برای نام نویسی در کاروان‌ها فرا خواند. اینجانب نیز، جهت تعیین کاروان به تگاپو افتادم تا اینکه در کاروان شماره ۱۷۰۲۰ به مدیریت